

**Житомирський державний університет
імені Івана Франка**

Тетяна Гужанова, Олена Максимова

**Методичні рекомендації до проходження
навчальної психолого-педагогічної практики**

для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

за ОП «Дошкільна освіта»

Житомир – 2025

УДК 378.22:373.2(072)

Г 93

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка протокол №4 від 3.03 2025 р.

Рецензенти:

Лілія КУЧИНСЬКА - кандидат педагогічних наук, методист з дошкільної освіти лабораторії методичного забезпечення, викладач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗ “ Житомирський обласний ІППО” ЖОР.

Катерина ДЕМЧИК - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Неля РУДНИЦЬКА - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету Імені Івана Франка.

Методичні рекомендації до проходження навчальної психолого-педагогічної практики для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОП «Дошкільна освіта». Укл. Гужанова Т.С., Максимова О.О. Житомир: Житомирський державний університет імені І.Франка, 2025. 22 с.

У методичних рекомендаціях подані інструктивні матеріали для студентів, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за ОП «Дошкільна освіта», котрі проходять навчальну психолого-педагогічну практику. Розкрито мету, завдання, зміст практики, основні засади її проходження, описані бази практики, порядок організації та керівництво практикою, рекомендації до виконання завдань практики, вимоги до звітної документації, критерії оцінювання здобувачів вищої освіти, список рекомендованої літератури.

Рекомендовані студентам вищих навчальних закладів зі спеціальності 012«Дошкільна освіта».

© Гужанова Т.С., Максимова О.О.

© Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Бази практики.....	5
Порядок організації та керівництво практикою.....	6
Рекомендації до виконання завдань навчальної практики	10
Вимоги до звітної документації.....	16
Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти.....	17
Список рекомендованої літератури	18
Додатки.....	21

ВСТУП

Навчальна психолого-педагогічна практика є обов'язковим компонентом професійної підготовки бакалаврів з дошкільної освіти.

Практична підготовка забезпечує тісний зв'язок між теорією, вивченою в університеті, та реальними умовами роботи в дошкільному закладі. Студенти мають можливість застосувати свої знання на практиці, аналізувати результати своєї діяльності та отримувати зворотний зв'язок від досвідчених педагогів. Це сприяє формуванню цілісного уявлення про професію вихователя.

Навчальна психолого-педагогічна практика здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОП «Дошкільна освіта» в Навчально-науковому інституті педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка є невід'ємною складовою підготовки фахівців, а також, обов'язковим компонентом освітньої програми на здобуття кваліфікаційного рівня «Бакалавр» та нормативною частиною змісту освіти, що має на меті набуття здобувачами освіти професійних навичок та вмінь.

Під час проходження практики приділяється увага:

- поглибленню і закріпленню теоретичних знань, отриманих при вивченні освітніх компонент;
- систематизації набутих здобувачами професійних знань;
- ознайомленню з сучасними умовами організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти;
- спостереження за використанням сучасних методів, форм роботи з дітьми дошкільного віку;
- виконанню індивідуальних завдань практики.

Форми організації практики – відвідування ЗДО, спостереження за роботою педагогічних працівників, допомога вихователям в організації освітнього процесу. При цьому формується початковий етап майбутнього фаху, засвоюються вимоги до знань і вмінь фахівця.

Кожен здобувач веде щоденник практики, в якому відображається вся проведена під час практики робота та її оцінка керівниками практики від ЗДО та від вищого навчального закладу.

Методичні рекомендації до проходження практики укладено відповідно до програми навчальної психолого-педагогічної практики, яку проходять здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» на першому році навчання впродовж 2-х тижнів.

БАЗИ ПРАКТИКИ

Практика здобувачів проводиться на базах, які відповідають меті, завданням, змісту практики, а також вимогам навчального плану освітньої програми.

Перелік баз практики визначається ННІ педагогіки відповідно до пропозицій установ-замовників.

Зміна бази практики можлива лише з поважних причин і лише до початку проходження практики. Рішення про можливість зміни бази практики приймає керівник практики від університету.

Самостійно змінювати місце практики здобувач не має права. У разі самостійної зміни місця практики, нез'явлення до місця практики без поважних причин вважається, що здобувач не виконав навчальний план і може бути відрахований з Університету.

Для проходження практики здобувачі направляються в заклади, установи - бази практики, що забезпечені висококваліфікованими кадрами та новітнім технічним оснащенням, а також відповідають вимогам програми практики.

Для проходження практики здобувачі мають отримати в ННІ педагогіки відповідні документи (листи, щоденники, договори) та своєчасно прибути на бази практики.

Базами проведення навчальної психолого-педагогічної практики є:

- заклади дошкільної освіти,
- центри розвитку дитини.

ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

(відповідно до «Положення про практики здобувачів вищої освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка»

https://zu.edu.ua/offic/pro_praktyku.pdf)

На практику здобувачів освіти направляють згідно з наказом по Університету. Наказом визначається вид практики, терміни та місце її проходження, розподіл та закріплення здобувачів освіти за керівниками практики від кафедри.

Перед початком виробничої практики організовується установча конференція, під час якої здобувачі вищої освіти отримують інструктаж щодо проходження практики, техніки безпеки та оформлення необхідної документації. Вони також ознайомлюються з програмою практики, отримують завдання від керівників та інформацію про зміст діяльності під час практики, форми звітності та критерії оцінювання. Режим роботи під час практики встановлюється керівниками практики та відповідає правилам бази практики. Здобувачі вищої освіти повинні прибути на базу практики вчасно.

Кафедра теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти готує пакет необхідних документів, які належно оформлені та підписані в ННІ педагогіки, а саме лист-направлення на практику, щоденник практики, графік проходження практики тощо.

ОБОВ'ЯЗКИ ІНСТИТУТСЬКОГО КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

1. Здійснити розподіл здобувачів вищої освіти за базами практики.
2. Скласти пам'ятку про розподіл практики керівникам.
3. Перед початком практики організувати ознайомчу конференцію з метою уточнення особливостей її проходження та завдань, які необхідно виконати здобувачам, форм контролю та критеріїв оцінювання їх роботи.
4. Забезпечити здобувачів направленнями на практику.
5. Провести зі здобувачами вищої освіти інструктаж з охорони праці

і безпеки життєдіяльності під час проходження практики.

6. Проконтролювати своєчасне оцінювання звітної документації керівниками практики.

7. Повідомити про порядок подання звітної документації, критерії її оцінювання та форми звітності.

8. Організувати проведення підсумкової конференції, на якій обговорюються результати проходження практики, заслуховуються звіти і враження учасників практики.

9. Подати дирекції звіт про проведення практики з пропозиціями вдосконалення її організації.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДРИ

Для безпосереднього наукового керівництва практикою для кожного здобувача, відповідно до навчального навантаження викладачів, призначаються керівники виробничої практики, що приймають безпосередню участь у навчальному процесі.

Обов'язками керівників практики, призначених кафедрою, є:

1. Розробка та надання здобувачеві індивідуальних завдань та інших вказівок для проходження виробничої практики;

2. Контроль за виконанням графіків проходження виробничої практики здобувачем;

3. Консультування здобувачів освіти щодо виконання індивідуальних завдань практики та оформлення документації з практики;

4. Своєчасне оформлення відгуку і попередня оцінка роботи здобувача на практиці на підставі перевірки документації з практики, результатів виконання індивідуальних завдань та інших документів з практики;

5. Здійснення, у разі необхідності, разом з керівником-організатором практики від ННІ педагогіки, вибіркового контролю за проходженням практики здобувачами безпосередньо на базі практики.

6. Участь в установчій і підсумковій конференціях, оцінювання здобувачів за результатами проходження практики, записи у щоденниках практики здобувачів, передача їх в деканат для зберігання в особових справах.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД БАЗИ ПРАКТИКИ

Керівника практики від бази практики призначають наказом керівника закладу (бази проходження практики) з числа найбільш кваліфікованих працівників.

Після прибуття здобувачів освіти на базу практики практикантам надають загальну інформацію про об'єкт практики, функції, які він виконує, знайомлять зі структурою та завданнями тих підрозділів, у яких буде проходити практика.

До основних обов'язків керівника практики від бази практики входить:

1. Проведення інструктажу з техніки безпеки на базі практики відразу після прибуття здобувачів освіти - практикантів;
2. Забезпечення здобувачів освіти робочими місцями та необхідними матеріалами відповідно до програми та графіку проходження практики;
3. Контроль роботи здобувачів освіти та виконання ними дисципліни, організація обліку виходу на практику;
4. Складання на кожного здобувача письмового відгуку щодо виконання програми практики та індивідуальних завдань, ставлення здобувачів освіти до роботи та додержання дисципліни;
5. Своєчасне інформування керівника практики від ННІ педагогіки про порушення здобувачем дисципліни, правил безпеки в ЗДО, невиконання поставлених перед ними завдань.

Після закінчення практики керівник від бази практики має надати відгук, завірений його підписом та печаткою організації, з її назвою та ідентифікаційним кодом.

У відгуку керівник практики від бази практики має зазначити такі пункти:

- повнота виконання здобувачем програми проходження практики;
- виявлені здобувачем теоретичні знання та практичні навички, його ділові та особисті якості;
- дотримання здобувачем дисципліни та встановлених вимог до поведінки на базі практики.

За результатами проходження практики керівник практики від закладу, установи - бази практики має виставити підсумкову оцінку, а саме: "незадовільно", "задовільно", "добре" чи "відмінно".

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ – ПРАКТИКАНТІВ

Підготовчий етап:

- взяти участь в установчій конференції,
- пройти інструктаж з техніки безпеки та охорони праці,
- отримати консультації щодо завдань практики та оформлення документації;

Основний етап:

- у повному обсязі виконати всі завдання, передбачені програмою практики, та згідно вказівок безпосереднього керівника;
- вести систематизовані записи у щоденнику практиканта;
- дотримуватись режиму робочого дня, правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, які діють на базі практики;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- постійно підтримувати контакти з керівником практики від кафедри.

Заключний етап:

- оформити результати виконаної роботи у звітній документації відповідно до встановлених і діючих вимог до структури та оформлення;
- своєчасно надати на кафедру звітну документацію (не пізніше ніж

за 3 дні до дати захисту практики) та захистити матеріали практики перед відповідною комісією на підсумковій (звітній) конференції.

ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ – ПРАКТИКАНТІВ:

- Мають право звертатися за роз'ясненнями та консультаціями до керівників практики від університету, адміністрації закладу та безпосередніх керівників.
- Можуть вносити пропозиції щодо покращення організації навчального процесу та практики загалом.
- Мають можливість брати участь у конференціях, нарадах та інших заходах, пов'язаних з практикою.
- Можуть користуватися всіма доступними матеріально-технічними ресурсами навчального закладу, необхідними для виконання завдань практики.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Практика проводиться на I курсі в 2 семестрі впродовж 2 тижнів. На неї відводиться 3 кредити, що складає 90 годин.

Метою практики є ознайомлення з роботою дошкільного закладу, його адміністрацією, проведення спостереження і здійснення аналізу педагогічної діяльності вихователя-наставника; оволодіння студентом сучасними методами вивчення психіки і особистості дітей.

Завдання практики:

Ознайомитися з:

- Сучасними підходами до організації освітнього процесу в дошкільному закладі.
- Матеріально-технічною базою закладу.
- Розкладом дня та режимом діяльності дітей.

Проаналізувати:

- Особливості створення розвивального середовища у групових приміщеннях та на прогулянкових майданчиках.

- Наявністю та якістю дидактичних матеріалів.
- Ефективністю використання різних видів діяльності в освітньому процесі.

Вивчити:

- Функції та обов'язки вихователя, помічника вихователя та інших спеціалістів.
- Взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Спостерігати:

- За різними стилями педагогічного спілкування вихователя з дітьми, батьками та колегами.
- За особливостями взаємодії вихователя з дітьми різного віку та темпераменту.
- За ефективністю різних методів і прийомів педагогічного впливу.

Брати участь у:

- Підготовці та проведенні навчальних занять, ігор, розваг.
- Створенні та організації розвивального середовища в групі.
- Індивідуальній роботі з дітьми.

Набувати досвіду:

- Використання різних методів і прийомів психологічного дослідження.
- Аналізу та інтерпретації отриманих даних.
- Складання психологічних характеристик дітей на основі результатів діагностики.
- У формуванні власного стилю педагогічної діяльності.

Зміст і послідовність виконання завдань виробничої практики визначається програмою з урахуванням визначеної навчальним планом тривалості практики та передбачає виконання здобувачем таких видів діяльності:

Програма практики

Підготовчий етап:

- Складання індивідуального плану роботи.

Основний етап:

- Ведення щоденника, у який записуються спостереження за окремими дітьми і колективом групи, а також дані, необхідні для виконання завдань з психології, педагогіки. Щоденник використовується при складанні звіту про роботу, виконану під час практики.

- Виконання правил внутрішнього розпорядку, розпорядження вихователів, адміністрації та керівників практики.

- Загальне ознайомлення з діяльністю закладу дошкільної освіти, законодавчими документами, роботою вихователя, розвивальним середовищем у групових приміщеннях, з прогулянковими майданчиками ЗДО та іншими структурними одиницями.

- Допомога вихователю в здійсненні освітнього процесу (готує та розміщують дидактичний матеріал, створює у групі умови для проведення заняття тощо).

- Відвідування та протоколювання всіх занять та режимних моментів (після заняття обов'язково обговорює його з вихователем-наставником, фіксуючи у щоденнику розгорнуту якісну оцінку заняття, а також власні творчі ідеї, що виникли у процесі його перегляду та обговорення).

- Спостереження за діяльністю вихователів ЗДО та вивчення шляхів і засобів розвитку психічного, особистісного розвитку дітей 3-6 років.

- Вивчення шляхів і засобів діагностики та розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфер, морального та комунікативного розвитку дітей.

- Складання психологічної характеристики на одну дитину з урахуванням одержаних результатів під час проведення дослідження.

- Формування психолого-педагогічних умінь професійної педагогічної діяльності.

Здобувач під час практики виконує такі індивідуальні завдання:

1. Скласти на основі власних спостережень та бесід з вихователями-

наставниками характеристику групи.

2. Здійснити аналіз предметно-ігрового середовища групи.
3. Зробити фотомонтаж (4-6 фото), що презентує створене у ЗДО предметно-розвивальне середовище.
4. Провести дослідження з вивчення особистості дітей групи, їх когнітивної, потребово-мотиваційної сфер, здійснити кількісну та якісну обробку отриманих результатів, сформулювати висновки та рекомендації. Бланки відповідей дітей додаються.
5. Скласти психологічну характеристику на одну дитину з урахуванням одержаних результатів під час проведення дослідження.

Заключний етап:

- Підготовка звіту про результати практики.
- Захист звіту перед комісією.

1 тиждень

Понеділок. Ознайомлення та аналіз режиму організації життєдіяльності дітей протягом дня в ЗДО та розкладу навчальних занять для різних вікових груп дітей. Ознайомлення з прогулянковими майданчиками ЗДО та іншими структурними одиницями. Записи у щоденнику із зазначенням режимних моментів, їх порядком, завданнями, орієнтовний розподіл часу, логіка планування з урахуванням зміни видів діяльності дітей.

Вівторок. Аналіз предметно-ігрового середовища в ЗДО. Опис зон (куточків) предметно ігрового середовища в ЗДО, в групі. Предмети, матеріали, іграшки, які в них наявні, їх призначення. Дотримання вимог до цих матеріалів. Спостереження з психології за шляхами та засобами розвитку уваги й мислення.

Середа. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів (після заняття обов'язково обговорюємо його з вихователем-наставником, фіксуючи у щоденнику розгорнуту якісну оцінку заняття, а також власні творчі ідеї, що виникли у процесі його перегляду та обговорення). Виготовлення авторського матеріалу для предметно-ігрового

середовища. Спостереження з психології за шляхами та засобами розвитку уяви.

Четвер. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Спостереження з психології за шляхами та засобами розвитку пам'яті.

П'ятниця. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Спостереження з психології за шляхами та засобами розвитку сенсорної сфери (відчуття і сприймання) дітей дошкільного віку.

2 тиждень.

Понеділок. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Спостереження з психології за шляхами та засобами розвитку моральної сфери особистості дитини 3-6 років.

Вівторок. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Спостереження з психології: вивчення шляхів і засобів діагностики та розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфер дітей дошкільного віку.

Середа. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Вивчення шляхів і засобів комунікативного розвитку дітей дошкільного віку (навичок спілкування і партнерської взаємодії у колективі). Складання психологічної характеристики на 1 дитину, з урахуванням одержаних результатів під час проведення дослідження (пишеться у розгорнутій формі, суцільним текстом, без нумерації пунктів схеми).

Четвер. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Проведення дослідження з вивчення особистості дітей групи, їх когнітивної, потребово-мотиваційної сфер, здійснення кількісної та якісної обробки отриманих результатів, сформулювати висновки та рекомендації. Написання психолого-педагогічної характеристика групи в цілому.

П'ятниця. Відвідування та протоколювання занять та режимних моментів. Підготовка звітної документації з психолого-педагогічної практики.

-

Діяльність здобувача під час перебування на практиці контролюється за допомогою таких форм та методів:

Робочий день здобувачів освіти має відповідати внутрішньому розпорядку, установленому для персоналу закладу - бази практики і є обов'язковим для здобувачів освіти.

Діяльність здобувача з виконання програми практики контролюється керівниками практики від бази практики та викладачами кафедри.

Загальний контроль за ходом практики здійснює керівник практики від кафедри, а також керівник практики ННІ педагогіки.

Індивідуально-груповий контроль здійснює керівництво кафедри та керівники від баз практики.

Поточний контроль передбачає облік ходу практики, що відображається кожним здобувачем в щоденнику та підтверджується керівниками практики.

Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності студентів у конкретний період практики. Оцінювання результатів практики передбачає урахування виконання в повному обсязі всіх завдань навчальної практики, якість оформлення документації та своєчасність її подання, участь у підсумковій конференції. Кінцевою формою контролю є захист результатів практики під час проведення підсумкової конференції, яка передбачає усний звіт практиканта та звіти-презентації.

Форма контролю – залік. Диференційований залік виставляється викладачами кафедр теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти, вікової та педагогічної психології.

Якщо здобувач вищої освіти з поважних причин був відсутній у закладі дошкільної освіти більше третини навчальних днів, які відводилися на практику, або взагалі її не пройшов, то практика переноситься на інший час, і він проходить її без відриву від навчання. Якщо здобувач вищої освіти не пройшов практику з неповажних причин, то кожен день його відсутності в ЗДО зараховується як 6 годин пропусків академічних занять.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та в

залікові книжки здобувачів й враховується при визначенні середнього балу здобувачів.

ВИМОГИ ДО ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Звітна документація здається у перші два дні після проходження практики викладачам:

I. Кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти. До неї входять:

- щоденник практики (в ньому вміщено адресу ЗДО, його назву; прізвище, ім'я та по батькові керівника закладу, вихователів-наставників; список дітей групи; розклад занять на тиждень; педагогічні спостереження за діяльністю вихователя та дітей протягом дня (на прогулянці, під час харчування, під час самостійної діяльності дітей тощо);

- детальні конспекти усіх відвіданих занять, у тому числі занять з музичного і фізичного виховання;

- психолого-педагогічна характеристика групи в цілому;

- характеристика предметно-ігрового середовища групи ЗДО, в якій студент проходив практику <https://ips.ligazakon.net/document/MUS29291>;

- фотомонтаж (4-6 фото), що презентує створене у ЗДО предметно-розвивальне середовище.

II. Кафедри загальної, вікової та педагогічної психології. До неї входять:

- опис проведених досліджень за 3-ма методиками з усією групою дітей та аналіз одержаних результатів. Роботи-відповіді досліджуваних дітей обов'язково додаються;

- психологічна характеристика на 1 дитину, за якою проводилось дослідження (пишеться у розгорнутій формі, суцільним текстом, без нумерації пунктів схеми).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

навчальна практика (поза межами Університету)

При виставленні підсумкової оцінки за результатами навчальної (поза межами Університету) практики враховується наступний розподіл балів за критеріями представленими в таблиці. Представлені результати роботи на захисті практики оцінюються за 100-бальною шкалою керівниками практик.

Розподіл балів підсумкової оцінки результатів практики

№ з/п	Вид діяльності здобувача вищої освіти	Термін виконання	Розподіл підсумкової оцінки, %.
1	Виконання завдань практики	Впродовж практики	50
2	Виконання індивідуальних завдань	Впродовж практики	
3	Оформлення звітної документації	Впродовж практики	
4	Своєчасність подачі звітної документації	На наступний день після завершення практики	
5	Захист результатів практики	В день заліку	50
Всього:			100

Шкала оцінювання результатів навчальних практик здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою	100-бальна шкала оцінювання	Оцінка ЄКТС
Зараховано	90 – 100	A
	82 – 89	B
	74 – 81	C
	64 – 73	D
	60 – 63	E
Незараховано	35 – 59	FX
	0 – 34	F

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/nakaz-33-bazovyuy-komponent-doshk-osv.pdf> (дата звернення: 12.06.2023)
2. Горопаха Н.М., Поніманська Т.І. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи : для студ. вищ. навч. закл. напряму підготовки «Дошкільна освіта». 2-ге вид., випр. і допов. К. : ВД «Слово», 2014. 232 с.
3. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
4. Піроженко Т. План освітньо-виховної роботи з дітьми. К.: Генеза, 2014. 96 с.
5. Психологія дошкільника: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. Н.М. Дубравської. Житомир: Рута, 2016. 150 с.
6. Романюк І. А. План роботи закладу дошкільної освіти: принципи, структура, зміст крок за кроком до реального плану ефективних дій: методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2019. 134 с.
7. Тарнавська Н.П. Теорія та методика співпраці дошкільного навчального закладу з родинами: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 184 с.
8. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2016. 123 с.
9. Федорова М. А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник. Житомир: ФОП Левковець, 2018. 155 с.

Допоміжна

1. Богуш А.М., Луцан Н.І. Моленнево-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. К.: Видавничий дім «Слово». 2008. 256 с.
2. Гавриш Н. Заняття в педпроцесі: сучасний погляд. *Дошкільне виховання*. 2010. № 2. С. 8 – 11.
3. Гавриш Н. Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи.

Дошкільнє виховання. 2010. № 11. С. 2 - 5.

4. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / наук. кер. К. Л. Крутій. Запоріжжя: ЛПС, 2011. 188 с.
5. Калуська Л.В. Бережемо здоров'я змалку. Х.: Ранок-НТ, 2007. 96 с.
6. Калуська Л.В. Здоров'я дитини в садку та родині. Харків: Ранок-НТ, 2005. 96 с.
7. Калуська Л.В., Отрощенко М.В. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід : посібник на допомогу дошкільним працівникам. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 376 с.
8. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника. К.: Стилос. 2000. 336 с.
9. Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації? : монографія. Запоріжжя : ЛПС, 2009. 174 с.
10. Крутій К.Л., Маковецька Н.В. Скарбничка ігор для розумних батьків і кмітливих дітлахів. Запоріжжя: ЛПС ЛТД, 2000. 124 с.
11. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкільля: навч. посібн. У 2 ч. Ч.1. К.: Вища шк., 2006. 302 с.
12. Методичні рекомендації для вихователів ДНЗ / Упоряд. О. Б. Полевікова. Х.: Вид група «Основа», 2009. 172 с.
13. Гавриш Н. В., Пометун О. І., Саприкіна О. В. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / за заг. ред. О. Пометун. Д. : ЛПА, 2014. 120 с.
14. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. К. : Мандрівець, 2013. 264 с.
15. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2-х ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. та ін. / наук.кер. О.Л.Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна, 2014. 452 с.
16. Гавриш Н.В., Лінник О.О., Губанова Н.В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навчально-методичний посібник / За ред. Н.В.Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
17. Соціально-психологічні проблеми дослідження особистості: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. Н.М. Дубравської. Житомир: Рута, 2016. 100 с.
18. Теоретико-методичні підходи до психічного та особистісного розвитку дитини в умовах системних змін: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. Н.М. Дубравської. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL : http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe. (дата звернення: 18.06.2023)
2. Бібліотека українських підручників. URL : <http://pidruchniki.ws/>. (дата звернення: 21.06.2023)
3. Веб-портал Верховної ради України. URL www.rada.gov.ua/. (дата звернення: 26.05.2023)
4. Веб-портал МОНУ. URL : www.mon.gov.ua/. (дата звернення: 09.06.2023)
5. Всеосвіта – національна освітня платформа. URL : <https://vseosvita.ua/>. (дата звернення: 28.05.2023)
6. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL : <http://www.dnpb.gov.ua>. (дата звернення: 22.05.2023)
7. Концепція «Нова українська школа». URL : <https://mon.gov.ua/>. (дата звернення: 21.05.2023)
8. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти». URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS29291> (дата звернення: 13.01.2025)
9. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL : <http://nbuv.gov.ua>. (дата звернення: 27.05.2023)
10. Сайт Дитячого фонду ООН (UNICEF). URL : [http:// www.unicef.org](http://www.unicef.org). (дата звернення: 23.05.2023)
11. Відеофрагменти занять до перегляду за посиланням. URL : <https://goo.gl/fI0uMb>. (дата звернення: 15.05.2023)
12. Устинова Н.Д. Компетентнісний підхід до формування здорового способу життя дітей. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi>. (дата звернення: 15.04.2023)
13. Навчальні матеріали онлайн. Мислення і його види у дошкільному віці. URL : <https://pidruchniki.com>. (дата звернення: 03.05.2023)

ДОДАТКИ

Додаток 1

Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики особистості дитини

1. Загальні відомості.

Прізвище та ім'я дитини. Вік. Група. Стан здоров'я. Загальний фізичний розвиток. Умови життя в сім'ї. Друзі, знайомі дитини поза закладом дошкільної освіти.

2. Взаємостосунки з дітьми та вихователями.

Психологічний статус у колективі. Усвідомлення свого статусу. Характер стосунків з одногрупниками. З ким товаришує і чому? З ким конфліктує, з якої причини? Чи робить вибір у стосунках на користь дітей своєї статі?

Стосунки, що склалися між дитиною і вихователями, помічником вихователя (чи є контакт, любить, поважає, слухається їх).

3. Особливості характеру й темпераменту.

Яскраво виражені позитивні та негативні риси характеру. Вольові якості (стриманість, старанність та наполегливість при виконанні завдань, організованість, вміння контролювати себе).

Тип і особливості темпераменту, його прояви у різних сферах діяльності дошкільника. Переважаючий настрій, причини зміни настрою.

4. Загальний розумовий розвиток, кругозір, розвиток мовлення; наявність інтересу до занять; мотиви навчальної діяльності.

5. Особливості психічних процесів.

Особливості уваги (зосередженість, сталість, розсіяність).

Особливості сприймання та його швидкість.

Рівень і характер розвитку мимовільного і довільного запам'ятовування (швидкість та міцність запам'ятовування, легкість відтворення), індивідуальні особливості пам'яті.

Розвиток мислення (вміння виділяти головне, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, швидко знаходити шляхи розв'язання поставленої проблеми, рівень засвоєння загальних та абстрактних понять).

Розвиток уяви (багатство відтворюючої та творчої уяви в різних видах діяльності, в тому числі мовленнєвої).

6. Ставлення до праці.

Любить чи не любить працювати? Який вид праці є найбільш привабливим для дитини? Чи поважає результати чужої праці?

Які має трудові вміння, навички з самообслуговування?
Організованість, дисциплінованість у праці.

7. Спрямованість особистості дитини

Наявні цінності. Перелік інтересів, їх глибина та активність.

Чи прослідковуються у дитини здібності до певної діяльності? В чому проявляються і яким чином розкриваються?

8. Загальні психолого-педагогічні висновки, надання рекомендацій щодо подальшої роботи з цією дитиною.

Додаток 2

Орієнтовна схема вивчення групи ЗДО і складання її психолого-педагогічної характеристики

1. Загальні відомості про групу (кількість дітей, з них хлопчиків та дівчат, віковий склад, коли було сформовано даний колектив, яких змін зазнав за час свого існування).

2. Структура колективу та взаємовідносини (чи є лідери в групі, ізольовані діти, причини цього; наявність угруповань у групі ЗДО, їх основа; особливості взаємин між хлопчиками і дівчатками; прояви взаємодопомоги; особливості організації самостійних ігор).

3. Ціннісні орієнтації групи (відповідність вчинків дітей загальнолюдським цінностям, цінування позитивних моральних якостей однолітків та осуд негативних).

4. Загальний інтелектуальний розвиток групи.

5. Емоційний клімат групи (який настрій переважає в групі, емоційне «благополуччя» чи «неблагополуччя» окремих дошкільників, розвиток емпатії у дітей).

6. Вольові характеристики групи (дисципліна на заняттях, наполегливість при виконанні спільних завдань, здатність долати перешкоди, організованість).

7. Педагогічне керівництво групою (індивідуальні особливості вихователів, стилі їх взаємин з дітьми, авторитетність, здійснення індивідуального підходу до дошкільників).

8. Загальні психолого-педагогічні висновки (позитивні аспекти і недоліки в організації життєдіяльності групи, рекомендації щодо подальшої роботи з нею).